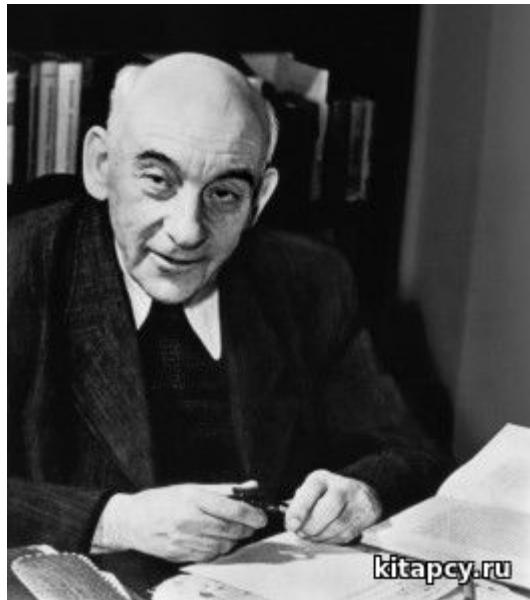

Mužel atly pişik

Category: Kitapcy, Psihologiya, Publisistika

написано kitapcy | 24 января, 2025

Mužel atly pişik MUŽEL ATLY PIŞIK

Wiktor Klemperer (1881-1960)...

Kimdigini öñ şu rubrikada aýdyp geçipdim.

Germaniýada ýasaýan jöhit maşgalanyň çagasydy. Kakasy hahamdy. Nemesdigine bolan ynanjy bilen 1903-nji ýylда hristianlyga geçdi. 1912-nji ýylда ikinji gezek hristianlyga dolanyp bardy! Nemeslik bilen jöhitligiň arasynda haýsam bolsa birini saýlap almaly bolsa, özi üçin birinjisiniň hemme zady, ikinjisiniň hiç zady aňladýandygyny aýtdy.

Sekiz ýyllap žurnalistlik etdi.

Akademiyada Monteskýe hakynda doktorlyk dissertasiýasyny yazdy.

Meýletinçi bolup Birinji jahan urşuna gatnaşdy. «Bawariýa» medaly bilen uruşdan dolandy.

Dresden Tehniki uniwersitetinde 1921-nji ýıldan başlap Latyn dilleri we edebiýaty kafedrasynyň professory bolup işläp başlady... Gitleriň häkimiýetde bolan 1935-nji ýlynda «jöhit» bolandygy üçin işden çykaryldy, nemes raýatlygyny elinden aldylar!

Pianinoçy aýalynyň «ariýa jynsyndan» – nemes bolmagy Klempereri konslagere ugradylmakdan alyp galdy. Emma uruş guitarýança geýiminiň sag golunda alty ýaşdan geçen ähli

jöhitleriň dakýan sary «jöhit ýyldyzy» belgisini götermäge mejbur boldy.

Nasistler dininden dänse-de, meýletin ýagdaýda uruşa gatnaşsa-da Klempereri kem-kemden hemme zatdan diýen ýaly gyaraklatdy: professorlygyny, soňra awtoulagyny, telefonyny, jaýyny, hatda daktiloskopiyasynda elinden aldylar. Nobat nämä gelipdi?

• ARIÝES HAÝWANLAR

Dilçi alym Wiktor Klempereriň nemes faşizmi döwründe ýöreden gündelikleri kitaplaşdyryldy: «LTI» – «Nasistik döwletiň dili... Onuň kitabyny okanda, är-aýal Klemperer-Şlemmer jübütiniň Mužel atly bir pişik saklandygyny bilip bolýar.

Nasistler wagtyň geçmegini bilen jöhitleriň öýdeçil haýwanlary saklamagyna-da idin bermedi. Ol gündeligine şeýle ýazdy:

«Jöhitleriň ýanyndaky «jynsyna saýrylaşan» jandarlara-da ýer ýokdy. Has soňra öýdeçil haýwanlarymyzy: pişiklerimizi, itlerimizi, hatda kanareýka guşlarymyza çenli elimizden alyp öldürdiler. Fiziki ýagdaýda we fiziki şikes ýetirmek arkaly etmediler muny, resmi we sistematiki şekilde edilmeli. Nýurnberg sud proseslerinde agzalman geçen zalymlyklaryň biri-de şudur, eger meniň elimde bolsa, ebedi sagadatdan binesip galjagymy bilsemem, diňiň aşagynda bir daragajy dikerdim munuň jogapkärleri üçin...»

Är-aýal Klemperer-Şlemmer ilki Muželi saklady, gündeliklerine «Pişigiň howada asyl-asyl bolup duran guýrugy biziň baýragymyzdyr» diýip ýazdylar. Emma...

Pişigi saklamak kyn bolandoň, tabagyň içine salyp, öye getirjek boldular. Mužel ele düşdi, öldürildi...

Nasistler aýratynam pişiklere ganym duşmandy. Gündogardan gelendikleri üçin käbirleri olary «jöhit haýwanlar» hasap etdi.

Şol sebäpli pişikler haýyn we antisosialdy.

Şol sebäpli pişikler öýde saklanmaýardy.

Şol sebäpli pişikler şeýtanyň ýaranlarydy.

Bu maglumatlary agzamagyň sebäbi bar...

• YMAMOGLUNYŇ GEZELENJI

Nasistler jöhitleriň öý haýwanlaryny «nemes haýwan gory» üçin ýokanç howp hasaplady. Ariýa jynsy – ariýanalar diňe adamlar üçin däldi ýagny! Haýwan mifini-de döretmek islediler...

Jöhitlere bolan ýigrenç – milletparazçylykly telbelik adamy näderejede pese düşürýändigini, näderejede psihologiyasyny bozýandygyny şu gynançly wakany mysal getirmek arkaly görmegiňizi isledim.

Bütin bu zatlaryň başlangyjy näme, bilyärsiňizmi: kine saklamak, öcli gezmek...

Serediň:

Takyda düşünýärin...

Gaharly-da bolup bilersiňiz, oňa-da düşünýärin...

Emma kine saklamak – ar almagy talap edýän ruhy näsaglykdyr.

Ymamoglunyň Garadeňiz gezelenjinden soňra sosial mediýada ýazylanlaryň käbirini okanymda, käbir garşydaş pikirlileriň şeýle «ruhy näsaglyga» ýolugandygyny duýdum.

Bu «wirus» bize ýalany, pyrryldagy, pitnäni köpcülikleýin ýokanç kesele öwren FETÖ-dan ýolukdy!

Kylyçdarogly yrzalaşmasa, Ymamogly duşmançylyk saklasa, munuň soňy nirä barar?

Özem şolara golaýlaryň sosial mediýada ýazanlaryna seredilse-hä, Muharrem Inje saýlawlaryň birinji tapgyrynda prezident bolaýmalydy. Muny aýtmak bilen syýasy jedele girmek islämok. «Diše diş, gana – gan» oýlanşyksyzlygynyň ýurda, jemgyýetçilik-syýasy durmuşa beejek zyýanyna ünsi çekmek isleýärin.

Biz elmydama adalatyň, hukugyň tarapynda durarys.

Biz elmydama gumanistligimizi saklap galarys.

Biz elmydama bişişen pozisiýada durmagymyza dowam ederis.

Biz elmydama garşy çykýandygymyzy ýazarysam, aýdarysam.

Emma, duşmançylyga-öç almaga boýun egilse, ine, şonda ýeňlis gutulgysyz bolar, syýasat beýlede dursun: häkimiýeti, özüñizi-häsiýetiňizi ýitirersiňiz! Aňyňzyň, duýgyňzyň hapalanmagyna ýol bermäň, haýış.

Gurulan pyrryldagyň netijesinde iki ýyl türmede ýatyp çykanymda «Siliwri» türmesiniň öňünde şeýle diýipdim:

“- Içimde hiç kime garşy öýke-kine, duşmançylyk ýok, hiç kime

ýigrenç ýok, emma içimde çäksiz gahar-gazap bar.”

Unutmaň:

Jöhitleriň gettolaşdyrylmagy ýok ediş-ölüm lagerleriniň ilkinji ädimidi.

Ýurdumyzy gettolaşdyrmaň.

Eýjejik Muželiň başyna gelenleri unutmaň.

Gürrüňsiz, tankyt ediň, ýöne aýyplamaň.

Gürrüňsiz, jedelleşiň, ýöne özüňizce sud etmäň.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 13.05.2022 ý. Publisistika